

دوره چهارم مجلس شورای ملی

(پروگرام افتتاح مجلس شورای ملی، دوره چهارم، توسط احمدشاه)

به کوشش: هادی هاشمیان

اختتام
۳۰ خرداد ۱۳۰۲ هجری
۷ ذیقعدہ ۱۳۴۱ هجری
۲۰ ژوئن ۱۹۲۳ میلادی

افتتاح
اول تیرماه ۱۳۰۰ خورشیدی
۱۵ شوال ۱۳۳۹ هجری
۲۱ ژوئن ۱۹۲۱ میلادی

مدت: دو سال

انتخابات دوره چهارم مجلس بنا به مقتضای در موعد قانونی خود و به طور منظم صورت نگرفت و با این که انتخابات تهران در زمان نخست‌وزیری وثوق‌الدوله خاتمه یافته بود، باز به علت مشکلات خاص انتخابات در شهرستانها به تأخیر افتاد. از سوی دیگر چون انتخابات نمایندگان برخی از نواحی، تحت تأثیر و نفوذ مسئولان قرارداد ۱۹۱۹ م. صورت پذیرفته بود، مورد اعتماد ملت نبود و مخالفت‌هایی صورت گرفت. مشیرالدوله نخست وزیر با اتخاذ سیاستی خاص زمینه برهم زدن قرارداد ۱۹۱۹ م. را در مجلس آینده فراهم کرد. و در تاریخ ۶ مرداد ماه ۱۲۹۹ ش. بیانیه‌ای مبنی بر تجدید انتخابات و مراجعه به آراء عمومی در مورد وکلای انتخابات شده در صورت نارضامندی مردم از انتخابات گذشته، صادر کرد. نتیجه صدور این بیانیه آن شد که وکلای منتخب اعلامیه‌ای منتشر کردند و در ضمن آن مخالفت خود را با قرارداد ۱۹۱۹ م. اعلام داشتند.

از طرف دیگر قبل از افتتاح و پس از افتتاح آن تظاهرات شدیدی از طرف عموم توقیف شدگان کابینه سیاه

بر علیه عمال کابینه سید ضیاءالدین و بر علیه معتقدین به افتتاح مجلس شورای ملی می‌شد. مخصوصاً بیانی‌های که عنوان آن را به مقام ریاست هیئت وزراء نوشته بودند به امضای هفت نفر از معاریف اعیان و اشراف و رجال و روحانیون رسانیده در روز ۳۰ جوزای ۱۳۰۰ خورشیدی در تهران منتشر کردند. مجلس چهارم که وارث یک دوران فترت طولانی و پر اضطراب و اغتشاشات داخلی و خارجی بود. بیشتر عمر خود را در تشنج و کشمکش گذراند.

از جمله نابسامانی‌های دوران عمر مجلس چهارم، قیام‌ها، و شورش‌هایی بود که در بعضی از نواحی ایران به منظور استقلال و تشکیل حکومت خودمختاری صورت گرفت. چنان که در مناطق آذربایجان (غربی) یا قیام کردها به سرکردگی اسمعیل آقا سیمتقو فرمانده اکراد به منظور استقلال کردستان و در گیلان به وسیله مجاهدان به ریاست میرزا کوچک‌خان جنگلی و در خراسان با قیام کلنل محمدتقی خان برای برخورداری حکومت جمهوری در خراسان وضع آشفته‌ای پدید آورد.

و دولت در هر سه مورد پس از جنگها و تحمل خساراتی موفق شد شورش‌های سه گانه را سرکوب کند. و پیروزی دولت مرکزی به تدریج موجبات تمرکز دولت و اقتدار حکومت مرکزی را فراهم ساخت.

در داخل مجلس نمایندگان با تشکیل فراکسیونهای مختلف و تشکیل دو گروه اقلیت و اکثریت وضع خاصی در صحنه پارلمانی به وجود آوردند و بر سر مسئله وضع قوانین و اتخاذ آراء و روی کار آوردن دولت‌ها به صف‌آرایی پرداختند. اقلیت مجلس چهارم را نمایندگان وابسته به حزب سوسیالیستهای تشکیل می‌دادند. حزب سوسیالیستها ترکیبی از لیبرهای حزب دمکرات و اعتدالی قدیم بود و مرام و مسلک این گروه جدید حزبی از نظر سیاسی متمایل به سیاست دولت شوروی بود و عقاید تند انقلابی آنها سبب شد که روحانیون و همچنین بازاریان و به طور کلی طبقات متوسط و عامی نسبت به آنها خوش بین نباشند.

اختلاف نظر و کشمکش‌های داخلی بین نمایندگان اقلیت و اکثریت مجلس شورای ملی موجب تضعیف نیروی حاکم ملی گردید و به تدریج زمینه اعمال قدرت و نفوذ دولت‌ها را بیش از حدود اختیارات قانونی آنها فراهم ساخت و سیستم حکومت مشروطه را در ایران تحت‌الشعاع قدرت ارشادی دولت درآورد.

احمد شاه روز چهارشنبه پانزدهم شوال ۱۳۳۹ ق. جهت افتتاح مجلس شورای ملی دوره چهارم، با انتظامات قوای نظامی و تشریفات خاص در معیت شاهزادگان، وزیر دربار و فرماندهان نظامی، عازم بهارستان می‌شود. از طرف رئیس کمیسیون تشریفات - اسدالله میرزا شهاب الدوله - جهت نظم در موكب پادشاه و همراهان و استقرار در مجلس، پروگرامی که متضمن در هفت مواد می‌باشد، تهیه و مورد تأیید رئیس‌الوزراء احمد قوام‌السلطنه قرار می‌گیرد. نظر به اهمیت این پروگرام که در مطبعه «فاروس» در تهران چاپ شده و نسخه آن بسیار کمیاب می‌باشد، عکس آن به چاپ می‌رسد.

سلطان احمد شاه قاجار

آئین کشایش مجلس شورای ملی از طرف ذی شرف

بندگان اعلی حضرت اقدس شاهنشاهی

خدا لله مالک و سلطان

چون بر حسب اراده علیه اعلی حضرت اقدس هابون
شاهنشاهی ارواحنا فداء هیئت دولت تصمیم فرموده اند که مجلس
شورای ملی دوره چهارم تقنینیه در روز چهارشنبه بانزدم
شوال ۱۳۳۹ مطابق اول سرطان ۱۳۰۰ تخاقوی نیل افتتاح شود
لهذا در کیسیونی که حسب الامر اولیای دولت علیه تشکیل
پافته است مواد ذیل مقرر گردید .

(۱) خط عبور

موکب مسعود اعلیحضرت اقدس هایونی از درب
شمس العماره از خیابان ناصری و میدان توپخانه و خیابان لاله زاز
و چهار راه مخبرالدوله و خیابان شاه آباد بطرف بهارستان حرکت
خواهند فرمود

(۲) ترتیب حرکت از قصر سلطنتی به مجلس

۱ - روز پانزدهم سه ساعت و نیم بعد از ظهر قوای نظامی
در معبر هایونی از درب شمس العماره تا بهارستان بترتیبی
که وزارت جنگ معین خواهند کرد از دو طرف خواهند ایستاد
و پلیس در تمام خط عبور مواظب نظم خواهد بود و
گارد هایون و شاگردان ارشد مدارس نظام در مجلس شورای
ملی صف خواهند بست.

موکب هایونی بترتیب ذیل حرکت خواهند فرمود :-

پایس سواره	پنجاه نفر
ژاندارم سواره	صد نفر

گارد قزاق سواره صد نفر

جلودار نیزه دار بیست نفر

رئیس تشریفات سواره

حاجب الدوله سواره

میرآخور سوار اسب مخصوص مایونی

کالسکهچی باشی سواره

شاطر — عده

سردار ظفر

سیف السلطنه

سردار

کالسکه هادیونی
باشش اسب

سردار سپه

وزیر جنگ

نظم الدوله

سردار مقتدر با بیرق سلطنتی

رئیس نظمیہ - حاکم شهر - رئیس خلوت - صاحب جمع -

رئیس تشکیلات زاندارمری علوم انسانی

پیشخدمت بانخواب وزارت دربار چهار نفر

قزاق نیزه دار پنجاه نفر

کالسکه دوم - (دو اسبه) شاهزادگان

اعضاد السلطنه ناصرالدین میرزا

کالسکه سوم - (دو اسبه) شاهزادگان

عزالدوله عضد السلطنه

کالسکه چهارم - وزیر دربار اعظم - صاحب اختیار

فرش خلوت سواره دو نفر

ژاندارم فیزه دار پنجاه نفر

۲ - چهار ساعت و نیم بعد از ظهر موکب هایونی به ترتیب

فوق بطرف مجلس شورای ملی حرکت خواهند فرمود .

در موقع سوار شدن یک تیر توپ - در ورود بمیدان

توپخانه سه تیر - و در ورود بمجلس یک تیر توپ شلیک

خواهد شد .

(۳) ترتیب ورود موکب های یوننی و

اجرای مراسم افتتاح مجلس

۳ - ورود موکب های یوننی بدرج بهارستان مقارن پنج ساعت بعد از ظهر خواهد بود و فقط کالسکه اعلی حضرت های یوننی تا مدخل عمارت مجلس وارد شده ملتزمین رکاب به ترتیب درج بهارستان پیاده خواهند شد.

(تنها حامل بیدق سلطنتی سواره همراه کالسکه وارد بهارستان می شود)

۴ - هیئت وزراء در مدخل سرسرای عمارت حاضر خواهند بود .

اعلی حضرت های یوننی بعد از ورود به مجلس بگرم در اطاق آئینه استراحت فرموده ملتزمین رکاب که دعوت بحضور در مجلس شده اند داخل اطاق رسمی مجلس شورای ملی شده در جای خود قرار خواهند گرفت .

۵ - علماء و سفراء و اعیان و سایر مدعویین نیز قبلا در جاهائی که برای آنها تعیین شده مطابق نقشه منضمی این کتبچه قرار میگیرند.

۶ - مقارن پنج ساعت و ربع بعد از ظهر رئیس تشریفات ورود
اعلیحضرت هایونی را باطاق پارلمان اعلام نموده در
اینموقع عموم حضار قیام خواهند کرد .

اعلیحضرت اقدس وارد و پس از مخضر درنك در جلو
میز مخصوص تشریف فرما شده نطق افتتاح مجلس شورای
ملی را بیان خواهند فرمود .

در موقع ورود اعلیحضرت هایونی بهمارت مجلس بیرق
خصوص سلطنتی بالای عمارت کشیده و در موقع نطق هایونی
چهار ده تیر توپ شلیک خواهد شد .

بلافاصله بعد از اتمام نطق اعلیحضرت هایونی مجد
باطاق آئینه تشریف فرما شده پس از قدری درنگ بترتیبی
که تشریف آورده بودند مراجعت فرموده هنگام حرکت از
مجلس يك تیر توپ و در موقع ورود بهمارت سلطنتی يك تیر
توپ شلیک میشود .

۷ - ملتزمین ركب و مدعوین بمجلس با لباس تمام رسمی
و نمایندگان با لباس مشکی خواهند بود

رئیس کمیسیون

اسدالله میرزا شهاب الدوله

بروگرام افتتاح دوره چهارم مجلس شورای ملی که متضمن مواد
هفت گانه است صلاحه و تصویب شد وزارت داخله بموقع اجرا خواهد
گذاشت ۲۵ جوزا / ۱۳۰۰ رئیس الوزراء احمد
(قوام السلطنه)

